

İLKÖĞRETİM 6. VE 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNE İLİŞKİN ÖGELERİ AÇIKLAMAK İÇİN KULLANDIKLARI METAFORLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

Sevim GÜVEN**

Nadire Emel AKHAN***

Özet: “Metafor bir kavram ya da terimin belirli bir benzerliği ifade etmek amacı ile farklı bir içeriğe uygulandığı bir formdur (Sacmann’dan akt. Yıldırım ve Şimşek, 2005: 207). Bir dil formu olarak aynı kavram veya terimin farklı ortamlar arasında bir geçiş olarak kullanılması anlamında metaforlar kavramları dönüştürür. Metaforlar insanın doğayı ve çevresini anlamlandırmasının, anlamsız gibi görünen nesnel gerçeklikten belirli yorumlar yoluyla anlamlar çıkarmasının yaşantı ve deneyime anlam kazandırmanın araçları olarak “bilmeye anlam sağlar” (Yıldırım ve Şimşek. 2005:207–208).

Zorunlu eğitimin temel amacı, sistemin beklentilerini karşılayacak iyi vatandaşlar yetiştirmektir. Sosyal bilgiler dersinin temel amacı zorunlu eğitimin beklentileriyle tamamen örtüşmektedir. Bu açıdan bakılınca beklentileri karşılayacak bir ders için bu dersin öğrenciler tarafından olumlu şekilde algılanıp, sevdirmesi gerekir. Bir dersin seçilmesi dersin hedefline ulaşabilmesinin temelidir.

Bu çalışmanın amacı, 2005 Sosyal Bilgiler Programını takip eden 6. sınıflar ve 1998 Sosyal Bilgiler Programını takip eden 7. sınıfların sosyal bilgiler dersine yönelik algılarındaki farklılaşmayı metafor yöntemi kullanarak tespit etmektir. Çalışma, Ankara’nın, Haymana ilçesindeki dört ilköğretim okulundaki 6. ve 7. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Sınırlı sayıda okul kapsanacağı için araştırma sonuçları ile ilgili bir genelleme yapılmayacaktır. Okulların seçiminde uygun / elverişli (convenient) örneklem yöntemi kullanılmıştır. Diğer bir deyişle araştırmacılar kolaylıkla ulaşabilecekleri uygun okulların seçmişlerdir.

Bu nitel bir çalışmadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak, beş maddelik bir form oluşturulmuştur. Öğrencilere, bu formda, sosyal bilgiler dersini, bu dersin öğretmenini, dersin kitabını, dersin işlenişini ve sınıf ortamını neye benzettikleri ve bunun nedenlerini açıklamaları istenmiştir. Ancak bu formdaki iki sorularda kullanılan metafor ve açıklamaların hemen hemen aynı olması nedeniyle 4 soru değerlendirmeye alınmıştır. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Çalışma-

* Bu çalışma III. Sosyal Bilimler Kongresinde (18–20 Haziran 2007 / Çukurova Üniversitesi) bildiri olarak kabul edilmiş ve özet kitapçığında basılmıştır.

** Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Eğitimi A.B.D., sevimguven55@hotmail.com

*** Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Eğitimi A.B.D., nes@gazi.edu.tr

nın sonucunda öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin olumlu tavırlar içinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Metafor, Sosyal Bilgiler, İlköğretim, algı

The Research On The Metaphors That Elementary Students In Sixth And Seventh Grades Use To Explain The Elements Related To Social Sciences Courses

Abstract: Metaphor is a form which is applied to a different context so that a term or a concept can express a particular similarity (Sacmann'den akt: Yıldırım ve Şimşek, 2005: 207). Metaphors transform concepts in terms of using same concept or term in different occasions as a language form. Metaphors " Provide knowledge with meaning" as means of people's making sense of their nature and environment, giving meaning to experience and living , and decoding meaning from the unknown reality. (Yıldırım ve Şimşek, 2005:207-208)."

The main goal of the compulsory education is to raise perfect citizens in order to meet expectations of system. The main aim of the social studies is completely matches up with the expectations of compulsory education. From this point of view, this lesson is supposed to be loved and perceived positively by students in order to meet expectations. In order for a lesson to reach its aim, the first issue is to love it.

The aim of this study is to define the different views among 6th grade (which is keeping up with 2005 social studies curriculum) and 7th grade (which is keeping up with the 1998 social studies curriculum.) primary school students' perceptions about Social studies through Figure of Speech (Metaphor ,Simile) . The study is applied to 6th and 7th grade primary school students who are studying in four primary schools in Haymana / Ankara. The study cannot reach a general view because of the single fact that it includes a limited school.

A convenient Sample Technique is used in order to select the schools. In other words, reasearcehrs selected appropriate schools where they can reach easily.

This is a qualitative study. A form that consists of five topics is conducted. This form wants students to explain the social studies lesson itself, its teacher , its coursebook, the conditions of class and so on. However, four topics were taken into account due to the fact that other two topics include the same metaphors . The data obtained is used in context analysis. At the end of the study , it is defined that students perform a positive attitude towards to social studies.

Key words: Metaphor, Social Studies, Primary Education, Perception

Giriş

“Yabancı bir kelime olan “metafor” (metaphor), Türkçe’de “benzetme, eğretileme”, eski Türkçe de “metafor”, Arapça’da “istiare” kelimeleriyle karşılanmaktadır (Aydın,2006:10). “Metafor bir kavram ya da terimin belirli bir benzerliği ifade etmek amacı ile farklı bir içeriğe uygulandığı bir formdur (Sacman’den akt. Yıldırım ve Şimşek, 2005: 207). “Metaforlar, (benzetmeler, eğretilmeler, istiareler, metaforlar) olayların oluşumu ve işleyişi hakkındaki düşüncelerimizi yapılandıran yönlendiren kontrol eden en güçlü zihinsel araçlardan biridir” (Saban, 2004: 132).

Metaforlar (metaforlar), dünyayı açıklamak, anlamak kurmak ve örgütlemek amacıyla insanoğlunun keşfettiği dilsel araçlardır (Lakoff ve Johnson’dan akt. Balcı, 2002). İnsanın doğayı ve çevresini anlamasının, anlamsız gibi görünen nesnel gerçeklikten belirli yorumlar yoluyla anlamlar çıkarmasının yaşantı ve deneyime anlam kazandırmanın araçları olarak “bilmeye anlam sağlamada metaforlar önemli bir role sahiptir” (Yıldırım ve Şimşek, 2005:207–208).

Metaforlar, bireyin kendi dünyalarını anlamalarına ve yapılandırmalarına yönelik güçlü bir zihinsel haritalama ve modelleme mekanizması olarak dikkat çeker (Arslan ve Bayrakçı, 2006:171).

Metafor idrakinin genellikle nitelik bakımından farklı safhalar veya basamaklar tarafından tanımlandığı varsayılır (Asch ve Nerlove, 1960; Cometa ve Eson, 1978; Winner ve diğerleri, 1976). Bu yaklaşım en basit haliyle en az iki aşamayı öne sürmektedir: literal safha yani çocukların metafori kelimeleri birebir sözlük anlamlarına göre yorumladıkları süreçtir. Literal olmayan safha yani metafori dili yorumlamanın ileri seviyesidir. Çocukların metafori dili genelde birebir kelime anlamlarına göre yorumlamalarına rağmen, bağlam ve idrakin etkileri dikkate alındığında metafori anlamının gelişimine yaklaşım safhası desteklenmemektedir. Vosniadou’nun (1984) ve Keil’in (1986) metafor idraki ve teşbihler üzerine ve Ackeman’ın (1984) ironi ve deyimler üzerine yaptıkları çalışmalar, bir çocuğun sözlük anlamı dışında kullanılan kelimeleri anlama kapasitesinin çok büyük bir değişkenlik gösterdiğini ortaya koydu (Epstain ve Gamlin, 1994) Aynı ölçüde sosyal bilimlerin disiplinlerinde çok şey yapılmış ve yazılmıştır. Bunlar arasında metaforların bilimde kuram oluşturmada ve çeşitli konularda, farklı kesimlerin algılarını tespitine yönelik çalışmalar mevcuttur (Çelik, 2001).

Algı, duyguların anlamlandırılarak ve organize edilerek yorumlanmasıdır (Margerit ve Foley, 1992). Bir derse yönelik algıyı birçok faktör etkileyebilir. Metaforlardan yararlanılarak bir dersi yönelik algıların ortaya çıkarılabilir. Zorunlu eğitimin temel amacı, sistemin beklentilerini karşılayacak iyi vatandaşlar yetiştirmektir. Sosyal bilgiler dersinin temel amacı zorunlu eğitimin beklentileriyle tamamen örtüşmektedir. Bu açıdan bakılınca beklentileri karşılayacak bir ders için bu dersin öğrenciler tarafından olumlu şekilde algılanıp, sevdirmesi gerekir.

“Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal ve var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olmak amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevreyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” (MEB, 2005:46).

Bir dersin sevilmesi dersin hedeflerine ulaşabilmesinin temelidir. Sosyal bilgiler dersine yönelik algılarında etkili olan birçok faktör olabilir. Bu kadar önemli bir misyonu olan bu dersin olumlu bir tavır sergilemesi, Türk eğitim sisteminde yüklendiği misyonu gerçekleştirmesi açısından oldukça önemlidir.

1.1 Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı, *öğrencilerin kullandığı metaforlardan hareketle sosyal bilgiler dersine yönelik algılarını saptamaktır*. Bu genel amaç kapsamında 2005 Sosyal Bilgiler Programını takip eden 6. sınıflara ve 1998 Sosyal Bilgiler Programını takip eden 7. sınıflara, sosyal bilgiler dersine yönelik aynı sorular sorularak iki farklı programın yansımaları metafor yöntemi kullanılarak tespit edilmek istenilmiştir. Bu çerçevede aşağıdaki şu sorulara cevap aranmıştır:

1. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin “Sosyal bilgiler dersine” ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

2. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin “Sosyal bilgiler dersine” ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

3. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin “Sosyal bilgiler dersi öğretmenine” ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

4. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin “Sosyal bilgiler dersi öğretmenine” ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

5. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin “Sosyal bilgiler ders kitabına” ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

6. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin “Sosyal bilgiler ders kitabına” ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

7. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin “Sosyal bilgiler dersindeki sınıf ortamına” ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

8. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin “Sosyal bilgiler dersindeki sınıf ortamına” ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

Yöntem

Bu çalışma, nitel bir çalışmadır. Çalışma, nitel araştırma paradigması içinde yer alan “içerik analiz” modeli esas alınarak değerlendirilmiştir.

“İçerik analizinde amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu doğrultuda toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir. Temalar sayesinde olguları daha iyi düzenleyebilir ve daha anlaşılır hale getirebiliriz” (Yıldırım ve Şimşek, 2005:227).

2.1 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2006- 2007 eğitim öğretim yılında eğitim görmekte olan, Ankara'nın, Haymana ilçesindeki dört farklı ilköğretim okulunun 6. ve 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma dört farklı öğretmenin sınıflarında gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya, top-

lam 285 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin bazılarının verdikleri cevapların çok anlamlı olmaması ve yine bir kısım öğrencinin soruları boş bırakması nedeniyle 200 öğrencinin verdiği cevaplar değerlendirmeye alınmıştır.

2.2 Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı geliştirilmeden önce ilgili literatür incelenmiş, veri toplama aracı, ilgili literatüre dayalı olarak geliştirilmiştir. Çalışmada Balcı'nın 1999 yaptığı doktora çalışmasındaki formattan yararlanılmıştır. Verilerin toplanmasında, nitel veri toplama yöntemlerinden, doküman analiz yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı, nitel araştırmanın veri toplama yöntemlerinden "doküman analizi" yöntemi kullanılmıştır. "Doküman analizi araştırması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar" (Şimşek ve Yıldırım, 2005:187).

Araştırmaya katılan 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin sahip oldukları algıları ortaya çıkarmak için her birinin "Ben, Sosyal bilgiler dersini..... benzetiyorum. Çünkü; ..., "Ben, Sosyal bilgiler dersi öğretmeninibenzetiyorum. Çünkü; ..., Ben Sosyal bilgiler ders kitabını benzetiyorum. Çünkü; ..., Ben, Sosyal bilgiler dersinin işlenişinibenzetiyorum. Çünkü; ..., Ben, Sosyal bilgiler dersindeki sınıf ortamını.....benzetiyorum. Çünkü;...." cümlelerini tamamlamaları istendi. Sosyal bilgiler dersi ve sosyal bilgiler dersinin işlenişine ilişkin sorulara öğrenciler hemen hemen aynı metafor ve açıklamaları kullandıkları için, sadece sosyal bilgiler dersine yönelik sorunun cevabının metafor ve açıklamalarına yer verilmiştir. Bu sorular, bir form şeklinde öğrenciler verilmiş olup, çalışmanın temel veri kaynağını bu form oluşturmaktadır.

2.3 Verilerin Analiz Edilmesi ve Yorumlanması

Toplam 285 öğrencinin katıldığı bu çalışmada, 200 öğrenciden elde edilen veri kullanılabilmiştir. Verilerin analizinde içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, "içerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramalar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunarın okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005:227). Çalışmanın sekiz alt problemi bulunmaktadır. Her alt problemde öğrencilerin kullandıkları metaforlar doğrultusunda kategoriler oluşturulmuştur. Her kategoride, kullanılan metaforlardan en çarpıcı ve

açıklamayı en anlamlı şekilde yapanların tanımlarına yer verilmiştir. Öğrencilerin tanımları verildikten sonra okulun kısaltılmış adı (A, B, C, D olarak), öğrencinin cinsiyeti (K / E) ve okullara göre öğrencilere verilen kod numaraları (1, 2, 3,...) verilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Öğrencilerin Kullandıkları Metaforlar

1. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin “sosyal bilgiler dersine” ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

Soru .1. Sosyal bilgiler dersini..... benzetiyorum.

Tablo 1: 6. Sınıfların 1. Soruya Yönelik Kullandıkları Metaforlar

A Okulu			B Okulu			C Okulu			D Okulu		
Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%
Bilgi Kitabı	1	3,33	Coğrafya ve Tarih	2	11,76	Bilgi kaynağı	1	6,67	Çok Bilgili Kitap	1	3,13
Bilgi Yuvası	1	3,33	Eski Çağlar	1	5,88	Bilgi yuvası	1	6,67	Din kültürü	10	31,25
Boş ders	1	3,33	Evrenin Yaşamı	1	5,88	Efsanelere	1	6,67	Eski Dönemlere	1	3,13
Coğrafya	2	6,67	Hayata	6	35,29	Hayata	3	20,00	Geçmişteki Anılar	1	3,13
Geçmişin okunması	1	3,33	Su	2	11,76	Tarih	4	26,67	Tarih	15	46,88
Hayata	5	16,67	Hikâye	1	5,88	İnsan yaşayışı	1	6,67	Hayata	3	9,38
Oyun	1	3,33	Sevgi bağı	1	5,88	Karınca	1	6,67	Sosyal Yaşam	1	3,13
Tarih	15	50,00	Ticaret ve ekonomi	3	17,65	Tarih şeridi	1	6,67			
Tiyatro	1	3,33				Tarih ve Ekonomik Faaliyet	1	6,67			
Uyku Saati	2	6,67				Yaşantı	1	6,67			
10	30	100	8	17	100	10	15	100	7	32	100

Tablo 1’de de görüldüğü gibi A okulunda 30 öğrenci 10, B Okulunda 17 öğrenci 8, C okulunda 15 öğrenci 11, D okulunda 32 öğrenci 7 metafor kullanmıştır. Kullanılan bu metaforlardan 2 kategori oluşturulmuştur.

1. Kategori: Ders İçeriği Olarak

a) Bilgi Transfer Eden Ders Olarak,

Bilgi kitabı, bilgi yuvası, bilgi kaynağı, çok bilgili kitap benzetmeleri kategorinin bu boyutunda toplanmıştır.

Bilgi kitabı olarak; “*çünkü ders bir sürü bilgi dolu*”(A.K.1), bilgi yuvası diye benzetme yapan öğrenci (A.K.36) herhangi bir açıklama yapmamıştır. (A. K. 1) nolu öğrenci bu benzetme ile ilgili açıklamasında “*her konudan bir şeyler öğrendiğimiz için*” ifadesini kullanmıştır. Bilgi kaynağı benzetmesi yapan (A.K.21) nolu öğrenci “*sosyal bilgiler dersini anlıyorum anladığım için bilgi kaynağına benzetiyorum*” açıklamasında bulunmuştur. Çok bilgili kitap (D.K.28) “*bu ders çok bilgi verici*” açıklaması yapmıştır.

b) Sosyal Bilimler Disiplinlerinin Ağırlığı Boyutu

Bu kategori de en çok *tarih* benzetmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Ayrıca, öğrencilerin *geçmişin okunması, eski çağlar, efsaneler, tarih şeridi, dönemler, eski dönemler* metaforları da bu boyutta birleşmiştir.

Tarih benzetmesi ile ilgili açıklamasın da (C.K.4) “*İçinde tarih ile ilgili birçok bilgi var*” , (C.E.7) “*Tarihte yaşanmış eski yerleri öğreniyoruz*”, (C.E.12)“*en çok tarih işliyoruz*” gibi ifadeler kullanmışlardır. (A.E.8) “*her konuda tarih işleye işleye bizde tarih olduk*” (A.K.18) “*genellikle eskide kalmış olayların tarihçelerini işliyoruz*”, (D.E.1.) “*sosyal bilgiler dersinde genellikle tarih hakkında çok bilgi ediniyoruz ve derste genellikle konumuz tarih*”, (D.E.16.), (D.K.13) ve (D.E.11) “*genellikle tarih işliyoruz*” açıklamasını yapmışlardır. Geçmişin okunması”(C.K.2) “*sosyal bilgiler dersinde geçmiş olaylar anlatılmakta*” , eski çağlar (B.K.15) “*çünkü hep eski çağlardan bahsediyor...*”, efsaneler (A.E.26) “*çünkü tarihle ilgili olduğu için*”, tarih şeridi (A.K.7) “*gelmiş geçmiş tüm uygarlıklar tüm devletleri sosyal bilgiler dersinde işliyoruz*”, eski dönemler (D.K.44) “*Sosyal dersinde eskide olanları yaptığımız için*”, geçmişteki anılar (D.K.5) “*hep geçmişteki konular işleniyor*” gibi metaforlar kullanılmıştır.

Coğrafya ve tarih benzetmesi yapan (C.K.28) “sosyal bilgiler kitabında, tarihler bilim adamlarını ve bölgeleri anlatıyor” , ticaret ve ekonomi benzetmesi ile ilgili (B.E.28) “genellikle ekonomik durumları işleyip, ekonomik durumlardan bahsediyoruz” açıklamasını yaparken (A.E.6) no’lu öğrenci “ekonomik faaliyetler ile ilgili şeyler öğrendiğimiz için” gibi açıklamada bulunmuştur.

Sosyal bilgiler dersi birçok sosyal bilimler disiplinin entegrasyonundan oluşmuş bir derstir. Ancak yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı kadarıyla, öğrencilerin oldukça büyük kısmı sosyal bilgiler dersinin özellikle tarih konuları üzerine odaklandığını ifade etmektedir. Oysa sosyal bilgiler sosyal bilimlerin bir potada eritilmesidir. Yeni programının uygulandığı bu dönemde sosyal bilgiler dersinde tarih konularını daha ağırlıklı olması, program incelendiğinde de özellikle tarih disiplini daha baskın olmasından ya da öğretmenlerin bu daha ağırlıklı olmasından kaynaklanabilir.

c)Hayatın kendisi olarak

“Hayat, evrenin yaşamı, sosyal yaşam, yaşantı benzetmeleri yaşamla ilişki boyutunda toplanmıştır. Bu benzetmeler ile ilgili yapılan açıklamalar birbirine oldukça yakındır. Hayat (C.E.6) “sosyal bilgilerin konuları hayatta karşımıza çıkıyor” (B.K.11) “bu ders çok önemli ve çok günlük hayatla ilgili” (A.K.4) “sosyal bilgiler dersini sanki yaşantımızda da yaşıyor gibiyiz”, (D.E.2) “Sosyal bilgiler dersinde hayatımız da yaptığımız işleri ve hakları öğreniyoruz”. Sosyal Yaşam (D.K.12) “Sosyal bilgilerin içinde sosyal yaşam var o yüzden”

Sosyal bilgilerinin bu şekilde tanımlanması, dersin hayatla ilişkilendirildiğini göstermektedir. Ancak bu boyutunun, tarih içerikli boyuttan baskın olmadığı görülmektedir. Bu durum, programın esas olan öğrenciyi merkeze alan yaklaşımın tam anlamı ile gerçekleşemediğinin bir göstergesi olabilir.

2.Kategori: Eğlenceli Ya da Sıkıcı Bir Ders Olarak Sosyal Bilgiler

a)Eğlenceli Bir Ders Olma Boyutu

Bu kategorinin bu boyutunda öğrenciler, oyun, *karınca, tiyatro, su, hikâye, sevgi bağı*, metaforlarını kullanmışlardır. Oyun *metaforun-*

da (C.E.22) “ders çok eğlenceli geçiyor”, tiyatro, (A.E.31) “herkes şımarıyor...”. Su (B.K.5) “sosyal bilgiler akışı suya benziyor çünkü çok güzel bir ders” hikâye (B.K.1) “çünkü sosyal bilgiler dersinde hikâye anlatıyoruz” karınca (A.K.11) “sosyal bilgiler dersinde karınca gibi akıllı ve zeki oluyoruz” sevgi bağı (B.K.14) “çünkü bu derste herkes sevgi içinde, ders mutlu bir şekilde işleniyor”

b) Sıkıcı Bir Ders Olarak Sosyal Bilgiler

Bu kategorinin bu alt boyutunda ise, sosyal bilgiler dersi *boş saat* ve *uyku saatine* metaforları ile tanımlamışlardır. Boş saat benzetmesinde (C.K.8) no’lu öğrenci “boş bir ders...” uyku saati benzetmesinde de (C.E.5) *öğretmenimizin anlatımını beğeniyorum fakat eski konular olduğu için uykum geliyor*”.

Bu şekilde olumsuz görüş belirtmelerinde, sosyal bilgiler dersine karşı ilgi duymamaları ya da dersin bu öğrencilerin de beklentilerine karşılayacak şekilde verilmemesinden kaynaklanabilir.

2. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin “sosyal bilgiler dersine” ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

Soru .1. Sosyal bilgiler dersini..... benzetiyorum

Tablo 2: 7. Sınıfların 1. Soruya Yönelik Kullandıkları Metaforlar

A Okulu			B Okulu			C Okulu			D Okulu		
Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%
Bilgi Kitabı	1	2,08	Aydınlanma Çağına	1	4,00	Ansiklopedi	2	6,25	Annem	1	3,23
Büyük bir geçmişe	2	4,17	Devlet	1	4,00	Bilgi	2	6,25	Bilgi tarihine	1	3,23
Coğrafya	2	4,17	Dünya	2	8,00	Bilgi Dolu Bir Akıl	1	3,13	Bulmaca	4	12,90
Çiçek	1	2,08	Eski Anılara	1	4,00	Bilgi Kitabı	2	6,25	Cennet	1	3,23
Eğlence	2	4,17	Eski haritalara	1	4,00	Bilgi yüklü bavul	3	9,38	Coğrafyaya	1	3,23
Eski Savaşlar	1	2,08	Geçmişe	3	12,00	Vatandaşlık Dersine	2	6,25	Devlete	1	3,23

İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin...

Hayata	2	4,17	Kültür Dersi	1	4,00	Bilim ve tarihe ilk adım	1	3,13	Dünya	2	6,45
Heyecanlı Film	1	2,08	Matematik	2	8,00	Dünya	2	6,25	Eski yaşayanlar	3	9,68
Kütüphane	1	2,08	Rüya	1	4,00	Dünya Tarihi	4	12,50	Fen dersi	1	3,23
Matematik	1	2,08	Sosyal Yaşam	1	4,00	Tarih Yolculuğu	1	3,13	Geçmişin dersi	1	3,23
Osmanlı Dönemi	14	29,17	Tarih	5	20,00	Gizli Toplantı	2	6,25	Güzel sanatlara	2	6,45
Sıkıcı	4	8,33	Türkçe Dersine	1	4,00	Hikâye	2	6,25	Hayal	1	3,23
Solmuş Gül	1	2,08	Uçurtma	1	4,00	Kuş	1	3,13	Maddeye	1	3,23
Tarih	12	25,00	Vatan	1	4,00	Matematik	1	3,13	Normal yaşama	1	3,23
Tasarım Dersi	1	2,08	Vatandaşlık Dersine	3	12,00	Savaş	1	3,13	Ruhunu alıp eskilere gitmeye	1	3,23
Uçan Kuş	1	2,08				Sayfaları Bitmez Tarihe	1	3,13	Tarih	6	19,35
Uyku Dersi	1	2,08				Tarih	8	25,0	Tarihi eser	1	3,23
						Tarih ansiklopedisi	1	3,13	Topluluk kurumuna	1	3,23
						Tarih Kütüphanesi	1	3,13	Video klip	1	3,23
17	48	100	15	25	100	19	32	100	19	31	100

Tablo 2’de görüldüğü üzere A okulunda 17 öğrenci 48, B Okulunda 15 öğrenci 25, C okulunda 19 öğrenci 32, D okulunda 19 öğrenci 31 metafor kullanmıştır. Kullanılan bu metaforlardan 2 kategori oluşturulmuştur.

1. Kategori: Dersin İçeriği Olarak

a) Hayatın Kendisi Olarak

Hayatımızdaki olaylara (C.K.37) *“bu işlediğimiz konular geçmişte yaşanmış konulardır...”* sosyal yaşam (B.K.31) *“sosyal bilgiler dersinde hayatımızda neler olduğunu anlıyoruz, nasıl davranacağımızı anlıyoruz, bu yüzden sosyal yaşama benzetiyorum”*, çiçek (C.E.54) *“sosyal bilgiler dersi çok güzel geçmişi ülkemizi ve diğer ülkeleri anlatıyor ve insanları öğreniyoruz”* devlet (B.E.27) *“ders içinde sanki bir devletin içindeyim bütün her şeyi izleyip görüyorum”* Normal yaşam (D.E.47) *“öğrendiğimiz konular hayatımızda karşımıza çıkıyor”* Topluluk kurumuna (D.K.68) *“bütün dünyada olup biten hep sosyal bilgiler dersinde var,”* gizli toplantı (A.K.55) *“her şey aramızda kalıyor”*,

b) Sosyal Bilimler Disiplinleri Boyutu

Eski zamanlardaki savaşlara (C.K.41) *“öğretmenimiz savaşları ve tarihimizi içinde yaşamış gibi anlatıyor”*, tarih (C.K.42) *“hep tarih olayları var, başka konular yok”*, Osmanlı dönemi (C.K.48) *“ders hep Osmanlı dönemi şeylerden bahsediyor”*, büyük bir geçmişe (C.K.50) *“bütün konularda büyük bir geçmiş var”*, solmuş gül (C.E.51) *“eski dönemin insanlarını anlamıyorum”*, , heyecanlı film (C.E.64) *“sosyal bilgiler dersi çok eskileri anlattığı için bir filme benzetiyorum”* Dünya (B.E.23) *“istediğimiz her şeyi buluyoruz”*, geçmişe (B.E.24) *“sosyal dersinde bize atalarımızın bu vatan için yaptıklarını, ne kadar zor şartlarda bize bu vatana bu yaşamı verdiklerini anlıyorum”*, tarih (B.K.26) *“hep tarihten bahsediliyor”*, vatan (B.E.29) *“derste bizim ve topraklarımız için savaşan kahramanlarımızı tanıyoruz”*, kültür dersi (B.E.36) *“hep eskiden yaşanmış olayları öğreniyoruz, mesela yurdumuzun tarihçesi”*, uçurtma (B.K.37) *“kişi bir konu öğrenince sevinir, sosyal dersi anlatılınca tarihin derinliğine iniliyor, tarih bizi yükseklere uçuruyor”* tarih (B.E.42) *“tarihi öğreniyoruz”*, geçmiş günler (B.K.47) *“eski zamandaymışım gibi geliyor çok etkisi oluyor üzerimde”*, aydınlanma çağı (B.K.50) *“önceden atalarımız hakkında bilmediğimiz şeyleri bu derste öğreniyorum”*, eskilerin anıları (B.K.40) *“eskiden kalmışları tek tek anlatıyorlar o yüzden çok seviyorum”*, dünya tarihine (C.K.38) *“sosyal bilgiler dersinde geçmiş neler olduğunu dünyada neler olduğunu gördüğüm için benzetiyorum”*, bilim ve tarihe ilk adıma (C.E.40) *“öğretilen bilgiler, o andaki duygularım tarihe ve tarihi yaşatana verdiğim”*

önemi açıklıyor.”, sayfaları bitmez tarihe (C.K.35) “hiç bitmeyecek büyük bir tarihimiz olduğu için.”, kuş (C.K.41) “bizleri kanatlandırıp, bir devirden bir devire uçuruyor.”, tarih kütüphanesi (C.K.44) “bize tarihi anlatıyor, aynı kütüphanedeki kitaplar gibi.”, savaş (C.E.48) “çünkü o topraklar kolay elde edilmedi, nice şehitler bu topraklar için savaştı, o yüzden savaşa benzetiyorum”, tarih (A.K.56) “tüm tarihte olan padişahların hepsi içinde anlatılıyor”, hikâye (A.K.60) “hikâyede de yaşanmış veya yaşanmışa yakın şeyler var. Sosyal bilgiler dersi yaşanmış bir hikâye”, vatandaşlık dersine (A.K.59) “sosyal dersinde geçmişimizle ilgili olan şeyleri işliyoruz yani önceden atalarımızın yaptıklarını işliyoruz”, tarih yolculuğu (A.K.65) “tarihi konuşunca sadece tarihi olayları düşünüp konuşuyoruz”, tarih ansiklopedisi (A.K.58) “tarih ansiklopedisi de sosyal dersine benziyor”, , bilgi tarihi (D.E.48) “sosyal bilgiler dersinde eskiden olan şeyleri öğreniyoruz tarihimiz biliyoruz”, ruhumu alıp eskilere gitmeye (D.K.63) “sosyal bilgiler dersi insanın tarihini anlatıyor sanki ordaymışım gibi oluyor”, tarihi eser (D.E.49) “eskiden olanları anlatan bir ders”, eski yaşayanlar (D.E.51) “sosyal bilgisi eskilerde ne olmuş, ne yaşanmış, tarihi eserlerde ne olmuş, milattan önce ve sonra ne olduğunu anlatır”, hayal (D.E.53) “Osmanlı ve Avrupa’dan bir hayale benzetiyorum”, video klip (D.E.55) “geçmişimiz, atalarımız anlatan bir sürü şeyler öğreniyoruz”, güzel sanatlar (D.K.71) “sosyal bilgiler dersinde tarih yerleri tanıyor eski çağları anlatıyor” geçmişin dersi (D.K.75) “geçmişte olan bir çok yenilikleri buluşları, anıları ve savaşları anlatıyor” dünya (D.K.69) “dünya da yaşanmış olayları anlatıyor”, matematik (B.E.30) “bazen matematik konuları işliyoruz, çarpma, bölme, çıkarma gibi şeyler yapıyoruz”

c) Bilgi Transfer Eden Ders

Bilgi yüklü bavul (A.K.29) “ders başladığı anda bavul açılıyor ve içindeki bilgiler kullanılıyor, ders bittiği anda bilgiler bavula konuluyor”, ansiklopedi (A.K.31) “her şey içinde olduğu için benzetiyorum”, dünya (A.K.32) “bazı konularda aklıma takılır acaba dünya nasıldır diye bende dünyaya benzetiyorum”, bilgi (A.K.34) “bizlere bilgi veriyor.”, bilgi kitabı (A.K.39) “bize hiç bilmediğimiz şeyleri öğretiyor.”, bilgi dolu bir akıla (A.K.46) “akıl gibi sağlıklı ve çalışılan bir ders”,

Yukarıdaki kategoriler incelendiğinde, 7. sınıf öğrencilerinin ders içerik boyutunda tarih ağırlıklı bir yaklaşım algılamaları doğaldır.

Araştırmanın yapıldığı yılda İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde 1998 programı uygulanmaktadır. Bu programda tarih ve coğrafya konuları oldukça yoğun bir şekilde, bilgi düzeyi boyutunda öğrencilere verilmektedir.

2. Kategori: Eğlenceli ve Sıkıcı Bir Ders Olarak Sosyal Bilgiler

a) Eğlenceli Bir Ders Olarak Sosyal Bilgiler

Uçan kuş (C.E.52) “*çok kolay*”, tasarım dersi (C.E.59) “*çok iyi ve eğlenceli geçiyor*”, eğlence (C.K.66) “*çok eğlenceli bir ders*”, rüya (B.E.44) “*çok eğlenceli geçiyor*”, Cennet (D.K.61) “*çok sevdiğim derslerden biride sosyal bilgiler*”, bulmaca (D.E78) “*gizemli sorular var, çok güzel sorular soruyor, bulmaca gibi geliyor*”, matematik (C.K.43) “*matematik gibi sıkıcı ve her konunun bir tarihi var, aynen formüller gibi*”, coğrafya (C.E.56) “*çok sıkıcı bir ders*”, matematik (A.E.29) “*sosyal bilgiler dersinde çok tarih var, bende bu tarihlerin fazlasını kaldıramıyorum. Her yerde sayılar var, matematikte de sayılar var bu yüzden çok sıkıcı.*”, madde (D.K.65) “*hep madde madde yazıyoruz ve okuyoruz*”, Fen dersi (D.E.21) “*çok karışık...*” gizli toplantı (A.K.55) “*her şey aramızda kalıyor*” gibi metaforlar kullanılmaktadırlar.

b)Can Sıkıcı Ders

“Uyku dersi, sıkı” ders metaforları bu boyutta alınmıştır. Oldukça az bir öğrenci bir öğrenci dersi sıkıcı bulmaktadır.

Uyku dersine (C.K.65) “*hep uykum geliyor*”, sıkıcı (D.A.38) “*çok sıkıcı olduğu için biraza da eski padişah dönemleri sevmediğim için sıkıcı buluyorum*”,

Bu bulgular öğrencilerin eğlenceli bir ders olarak algılanmasının bir sonucu olabilir.

3. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin “Sosyal bilgiler dersi öğretmenine” ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar (metaforlar) aracılığıyla açıklamaktadırlar?

2. Soru: Sosyal bilgiler dersi öğretmenini..... benzetiyorum.

Tablo 3: 6. Sınıfların 2. Soruya Yönelik Kullandıkları Metaforlar

A Okulu			B Okulu			C Okulu			D Okulu		
Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%
Amca	1	3,23	Abla	4	23,53	Abla	2	9,09	Bilgin	1	2,86
Bilgi Dolu kitap	2	6,45	Anne	2	11,76	Ailemden bir parça	1	4,55	Bütün Tarihın Anası	1	2,86
Bilgin	8	25,81	Bilim İnsanı	1	5,88	Anne	1	4,55	Çiçek	4	11,43
Dayı	1	3,23	Çiçek	1	5,88	Ansiklopedi	1	4,55	Dost	5	14,29
Devlet	1	3,23	Sanatçı	1	5,88	Başbakan	1	4,55	Dürüst İnsanlara	2	5,71
Filozof	1	3,23	Tarihçi	1	3,23	Bilgisayar	1	3,23	Eski bir Kişi	1	3,23
İyi İnsan	5	16,13	Güzel insan	1	5,88	Çiçek	3	13,64	Eski Türklerin Anıtlarına	1	2,86
Komedyen	2	6,45	Hala	1	5,88	Gonca	1	4,55	Gül	2	5,71
Profesör	2	6,45	İyi Kalpli	1	5,88	Gül	2	9,09	İş Kadını	1	2,86
Rehber	4	12,90	İyi Eğitimi	3	17,65	Melek	4	18,18	Kraliçe	3	8,57
Tarihçi	4	12,90	Rehber	1	5,88	Prof.Dr.	1	4,55	Melek	5	14,29
						Tarihçi	1	4,55	Pamuk Prenses	2	5,71
						Teyze	2	9,09	Sanatçı	6	17,14
						Yenge	1	4,55	Tarihçi	1	2,86
11	31	100	11	17	100	14	22	100	14	35	100

Tablo 3'de de görüldüğü gibi bu çalışmanın bu sorusuna A. Okulundan 32 öğrenci 11, B okulundan 17 öğrenci 11, C Okulundan 22 öğrenci 14, D Okulundan 35 öğrenci 14 metafor kullanmışlardır. Metaforlar 5 kategoride toplanmıştır.

1.Kategori: Aile Bireyi Ve İyi İnsan Olarak Sosyal Bilgiler

a) Aile Bireyi Olarak Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Bu kategoride, öğrenciler öğretmenlerini, fiziksel görünümleri ba-

kımında ve sergiledikleri davranışlarına aile bireylerden birine benzetmişlerdir, *amca, dayı, abla anne, hala, anne, teyze yenge, ailemden bir parça Amca*, benzetmesini yapan (C.E.5) “*kızıyor hep gülüyor sinirli olsa bile belli etmiyor*”, Dayı benzetmesini yapan (C.K.1) “*dayımda sosyal öğretmen gibi iyi biri*” olarak açıklamışlardır. Abla, benzetmesini kullanan, (B.K.1) “*onun gibi iyi kalpli ve güzel*” açıklamalarında bulunmuşlardır. Aile bireyine benzetme kategorisinde kullanılan veriler, Saban’ın (2004:131-155) üniversite öğrencileri arasında gerçekleştirdiği çalışmadaki bazı metaforlarla paralellik göstermektedir.

b) İyi İnsan Olarak Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Bu alt boyutta, *iyi insan, iyi kalpli, çiçek, gonca, pamuk prenses, gül, çiçek, gonca, dürüst insan, melek, kraliçe*, metaforlarını kullanılmıştır.

İyi bir insan (C.K.4) “*bizim görüşlerimi hoş karşılıyor derslerimiz güzel geçiyor*” iyi kalpli (B.K.15) “*bilgili ve mesleğini iyi yapan biri olduğu için*”, Çiçek (D.K.9) Gonca (A.K.4) “*gonca çiçeği gibi narin ve çok iyi ders anlatıyor “öğretmenimiz çok tatlı ve sevimli bir öğretmen”* Pamuk prenses (D.K.5) “*çok güzel ve iyi kalpli*” dost (D.E.8) “*bizle arkadaş gibi*” Gül (A.E.9) “*gül gibi sevimli, gül gibi güzel*”, dürüst insan (D. K.38) “*çok iyi ders anlatıyor*” Kraliçe (D.K.27) “*çok güzel ve anlayışlı bir öğretmen*” melek (A.K.11) “*bizim için her şeyin en iyisini düşünüyor*” gibi metaforlar kullanmışlardır.

2. Kategori: Bilgi Sağlayıcı Olarak Öğretmen

Kategoriye “bilgi sağlayıcı olarak öğretmen denmişti” kategoride öğrenciler öğretmeni tanımlarken “*bilgi dolu kitap, bilgin, bilim insanı, profesör, tarihçi, iyi eğitimci, ansiklopedi, bilgisayar, filozof*” metaforlarını kullanmışlardır. Bu çalışmada elde edilen veriler, Saban (2004:131-155) tarafından gerçekleştirilen çalışmadaki elde edilen verilerle paralellik göstermektedir.

Bilgi dolabı (C.K.3) “*öğretmenimiz çok bilgi biliyor*”, bilgin (C.E.6) “*her şeyi biliyor*” bilim insanı” (B.E.7) “*öğretmen her şeyi bilir*”, İyi bir eğitimci (B.K.21) “*onun ders anlatışını çok seviyorum*”, profesör (A.E.15) “*... çok bilgili*”, filozof (C.K.11) “*sosyal bilgiler öğretmenin aklında bir çok bilgi var bu bilgileri bize sunuyor*”, ansiklopedi (A.K.7) “*sosyal bilgiler öğretmeni bütün bilgileri bize öğretiyor tüm bilgileri*

bize veriyor”, bilgisayar (A.E.26) “*değişik konuları anlatıyor*”, devlet (C.K.20) “*bizi çok bilgilendiriyor*”

“Sosyal bilgiler öğretim programının uygulanması ile ilgili açıklamalar kısmınının 11. maddesinde “olguları ve olayları aktarmak ya da öğrencilere ders kitaplarını ezberletmek yerine, aktif öğrenmeye dayalı etkinlikler uygulamalıdır (MEB.2005:8)” şeklinde bir açıklama getirilmiştir. Ancak öğrencilerden alınan dönütlerden, bu açıklamada vurgulanan durumun sınıfta gerçekleştirilmediği sonucuna ulaşılmıştır

3. Kategori: Lider ve Yönlendirici Olarak Öğretmen

Bu kategoride öğrenciler “*rehber, devlet, başbakan*”, metaforları kullanarak ders öğretmeni tanımlamışlardır.

Başbakan (A.K.22) “*hani başbakan bizi yönetiyor ya, öğretilmekte bize hayata öğretiyor*”, rehber (C.K.25) “*Çünkü hayatı anlatıyor, sunuyor*”,

4. Kategori: Tarih Disiplinin Aktarıcısı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretmeni

“*Bütün tarihin anası, eski Türklerin anıtları, tarihçi, eski bir kişi*” gibi metaforlar kullanılarak öğretmenler özellikleri ortaya konmuştur.

Bütün tarihin anası (D.K.28) “*öğretilmekte bütün tarih saklı*” eski Türklerin anıtları (D.E.37) “*Türklerle ilgili bilgi öğreniyoruz*”, tarihçi (C.K.2) “*bize oradaymış gibi anlatıyor*” eski bir kişi (D.E.19) benzetmesini yapan öğrenci bunun açıklamasını yapmamıştır.

5. Kategori: Fiziksel Özellik ve Tavrı Açısından Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Öğrenciler, öğretmenleri bazı fiziksel özelliklerini ve sergiledikleri tavır bakımından bu şekilde benzetmeler yapmışlardır.

Sanatçı metaforlarında öğrenciler öğretmenlerini çeşitli sanatçılara benzetmişlerdir. Bu benzetmelerde öğrenciler öğretmenlerin fiziksel görünümü, görsel medyada sürekli gördükleri kişilere benzetmişler. Komedyen (C.E.22) “*çok komik birisi*”, olarak tanımlamışlardır.

4. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin “Sosyal bilgiler dersi öğretmenine” ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

Soru .2. Sosyal bilgiler dersi öğretmenini..... benzetiyorum.

Tablo. 4: 7. Sınıfların 2. Soruya Yönelik Kullandıkları Metaforlar

A Okulu			B Okulu			C Okulu			D Okulu		
Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%
Arkadaş	1	2,44	Abla	1	6,67	Ağaç	1	3,85	Abla	2	8,70
Asker	1	2,44	Bilgi Kaynağı	1	6,67	Ansiklopedi	1	3,85	Bilgeye	1	4,35
Baba	1	2,44	Bilgisayar	1	6,67	Bilim Adamı	1	3,85	Çiçek	1	4,35
Başbakan (T. Erdoğan)	2	4,88	Rehber	1	6,67	Dost	2	7,69	İyi kalpli	2	8,70
Bilim Adamı	2	4,88	Sanatçı	1	6,67	Hala	1	3,85	İyi öğretmen	1	4,35
Boksör	1	2,44	Kitap	1	6,67	İyi insana	3	11,54	Kendisi ordaymış	1	4,35
Coğrafyacı	2	4,88	Komşu	1	6,67	Kendime	1	3,85	Meleğe	1	4,35
Padişah	1	2,44	Kral	1	6,67	Kocaman bir kitap	1	3,85	Mor gül	1	4,35
Gazi	2	4,88	Melek	1	6,67	Müfettiş	4	15,38	Bilgi dolu	2	8,70
İyi İnsan	21	51,22	Orada yaşamışa	1	6,67	Arkadaş	1	3,85	Prensese	2	8,70
Kütüphane	1	2,44	Padişah	1	6,67	Osmanlı Padişahı	1	3,85	Roman	3	13,04
Melek	3	7,32	Saçlara	1	6,67	Profesyonel	1	3,85	Abla	2	8,70
Tarihçi	3	7,32	Sinirli	1	6,67	Tarih kitabı	1	3,85	Sanatçı	3	13,04
			Tarihten gelen birisi	1	6,67	Tarih Öğretmeni	3	11,54	Savaş yapmış gibi	1	4,35
			Vatan Görevlisi	1	6,67	Tarih ve tarihçi	5	19,23	Uyuyan bir insana	2	8,70
						Televizyon	1	3,85			
İ3	41	100	15	15	100	16	26	100	16	23	100

Tablo 4’de görüldüğü gibi, A okulundan 41 öğrenci 13, Ç. Okulundan 15 öğrenci 15, İ. Okulunda 26 öğrenci 16 ve M. Okulunda 23

Öğrenci 16 metafor kullanmıştır. Bu metaforlardan 6 kategori oluşturulmuştur.

1.Kategori: Bilgi Aktarıcı Kişi Olarak Öğretmen

Bilgi dolu bir öğretmen (D.K.50) “*her şeyi biliyor*”, roman (D.E.53) “*çünkü çok önemli şeyleri öğretiyor*”, bilim adamı (C.E.73) “*her şeyi bize yanlışsız anlatıyor, çok bilgili*”, kitap (B.E.24) “*kitapta ne varsa açıklayarak anlamamızı sağlıyor*”, bilgi kaynağı (B.E.28) “*öğretmen olduğu için tarihle ilgili her şeyi biliyor,*” bilgisayar (B.K.47) “*her şeyi biliyor*”, kütüphaneye (C.K.43) “*aradığım her şeyi bulabiliyorum*”, ağaç (A.K.35) “*bir ağaç nasıl bir meyve veriyorsa o da bize meyveler yani bilgiler veriyor*”, profesyonel (A.E.30) “*öğretmenimiz o kadar tarih, savaş, yaşanan olayları aklında tutmuş ki ben bir profesyonelle benzetiyorum*”, kocaman bir kitap (A.K.38) “*o kitabın içinde bir sürü bilgi var, aslında kitapta değil beyninde var bilgiler*”, ansiklopedi (A.K.60) “*ne sorsak sanki bilgi kaynağıymış gibi cevabını veriyor*”, bilim adamı (A.E.63) “*çok becerikli ve çok zeki olduğu için*”, televizyon (A.K.41) “*ders anlatırken anlattıklarını gözlerinde hissedebiliyorum*” açıklamalarında bulunmuşlardır.

Bu kategorideki metaforlardan, öğretmenlerin, hala geleneksel eğitim sistemlerinde olduğu gibi, direk bilgi veren ya da bilgi aktaran profilinin hala baskın olduğu yorumu yapılabilir.

2. Kategori: Tarih Öğretici Olarak Öğretmen

Tarihten gelen birisi (B.K.37) “*tarihi görmüş ve geçirmiş gibi*”, Orada yaşamış birisi (B.K.38) “*sanki orada yaşamış geçirmiş birisi*”, tarih öğretmeni (A.E.37) “*tarihten bahsediyor, tarihte ne olduğunu anlatıyor*”, Tarihçi (C.K.63) “*tarihle ilgili her şeyi biliyor*” tarih ve tarihçi (A.K.65) “*tarihle ilgili bilgiler veriyor*”, hala (A.K.47) “*onun gibi güzel onun gibi anlaşılır anlatıyor, bende böylece dersten keyif alıyorum*”. Savaş (D.E.58) “*sanki savaş yapmış gibi ders anlatıyor*” Osmanlı padişahı (A.K.55) “*bütün önemli konuları o dönemde yaşamış bir padişah gibi en ince ayrıntısına kadar çok güzel anlatıyor*”, Gazi (C.K.41) “*öğretmenimiz konuları savaştan çıkmış gibi anlatıyor*”, Vatan görevlisi (B.E.29) “*bize tarihimizi topraklarımız anlatıyor*”, bilgeye (D.K.63) “*sanki bizim eski yaşamımızdan bu yana yaşamış görmüş gibi ders veriyor*”, kendime (A.E.49) “*bende tarihle ilgileniyorum*”,

tarikh kitabı (A.K.31) “sosyal ve tarih aynı sayılır ve bu da tarihçiye benziyor”

Bu bulgular ders konularının tarih ağırlıklı olmasının yanında ders öğretmenlerinin, tarih disiplini daha fazla ağırlık vermesi ile ilgili olabilir.

3. Kategori: Aile Bireyi ve İyi İnsan Olarak Öğretmen

a) Aile Bireyi Olarak Sosyal Bilgiler

Baba (C.K.37) “öğretmenimiz bizi çok düşünüyor”, Abla (B.K.49) “abla gibi şefkatli”,

b) İyi İnsan Olarak

Dost (A.K.29) “derste olduğu gibi ders dışında da bizimle oluyor iyi insana (A.E.45) “iyi, sevecen olduğu için”, iyi öğretmen (D.E.47) “iyi ders anlatıyor”, melek (M.E.54) “bir melek gibi”, iyi kalpli (D.E.55) “sabırlı...”, prenses (D.K.61) “çok güzel ve çok iyi anlatıyor”, iyi insan (C.K.42) “çok iyi bir insan”, melek (C.K.48) “çok iyi anlatıyor dersimizi”, mor gül (D.E.62) “çok güzel olduğu için”, çiçek (D.K.69) “öğretmen bize ne kadar çiçek verirse bizde o kadar çiçek alırız”, arkadaş (C.K.38) “çünkü çok iyi buluyorum” şeklinde açıklamalar getirmişlerdir.

4. Kategori: Fiziksel Benzetmeler Bakımından Öğretmen

Sanatçı (D.K.64 / K.79 / E.80) “belirli sanatçılara fiziki benzerlik yapılmıştır”, açıklaması yapılmıştır.

5. Kategori: Rehber Olarak Öğretmen

Bu kategori “başkan ve müfettiş” metaforları bulunmaktadır.

Başbakan (C.E.51) “konuşması nedeniyle, hareketleri sanki bir başbakan gibi...”, müfettiş (A.E.28) “öğretmenimiz öğretmene benzemiyor, bir müfettiş gibi bizi kontrol ediyor”, öğretmenin bir rehber olarak algılandığının da bir göstergesidir.

6. Kategori: Olumsuz Davranışlar Sergilemesi Bakımından Öğretmen

Bir bokscuya (C.E.71) “hep sırtımıza vuruyor”, sinirli (B.E.36) “birine kızınca çok bağıyor ama hiç dövmedi”, uyuyan bir insan (D.K.56) “çok yavaş anlatıyor”

5. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin “Sosyal Bilgiler ders kitabına” ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

Soru 3. Sosyal bilgiler ders kitabını..... benzetiyorum.

Tablo 5: 6. Sınıfların 3. Soruya Yönelik Kullandıkları Metaforlar

A Okulu			B Okulu			C Okulu			D Okulu		
Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%
Ansiklopedi	2	7,41	Ansiklopedi	1	5,56	Bilgi	2	11,76	Ansiklopedi	2	6,25
Bilgi Küpü	4	14,81	Arkadaş	2	11,11	Bilgi kitabı	3	17,65	Bilgi Kaynağı	5	15,63
Bilgi Memeleketi	2	7,41	Bilgi denizi	4	22,22	Bilgisayar	1	5,88	Çok Bilgilere Kişilere	1	3,13
Boş Sayfalar	1	3,70	Bilgi Kuşağı	2	11,11	Coğrafya	1	5,88	Din Kültürü	1	3,13
Dünya	1	3,70	Çiçek	1	5,56	Dünya	1	5,88	Dünya	1	3,13
Fidan	1	3,70	Diploma	1	5,56	Ekonomi ve Tarih	1	5,88	Ekonomik Davranışlara	1	3,13
Harita	1	3,70	Düzenli Kitap	1	5,56	Harita	1	5,88	Geçmiş Devletlere	1	3,13
Hayatın bilgilerinin saklandığı yer	3	11,11	Ekonomi	1	5,56	Hayat kitabı	1	5,88	Hikâye	2	6,25
Hikâye Kitabı	1	3,70	Haklara	1	5,56	Kılavuz	1	5,88	İstanbul Şehri	1	3,13
Macera Kitabı	2	7,41	Hayat Romanı	1	5,56	Öğretmen	1	5,88	Resim Defteri	2	6,25
Zamanda yolculuk	1	3,70	İyi Bilgi	1	5,56	Roman	1	5,88	Sosyal Hayatı Düzenleyen Bir Kitap	2	6,25
Hayattaki bilgilerin saklandığı bir sandık	1	3,70	Kılavuz	1	5,56	Tarih Ansiklopedisi	1	5,88	Tarih	2	6,25
Tarih kitabı	7	25,93	Matematik	1	5,56	Tarih Kitabı	2	11,76	Tarih kitabı	11	34,38
						Yol	1	5,88			
13	27	100	13	18	100	14	17	100	13	32	100

Tablo 5’de de görüldüğü gibi A Okulundan 27 öğrenci 13, B Okulunda 18 öğrenci 13, C Okulundan, 17 öğrenci 14, D Okulundan 32 öğrenci 13 metafor kullanmıştır. Bu metaforlar, 4 kategoride toplanmıştır.

1. Kategori: Bilgi Kaynağı ve İçerik Olarak Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

Bu kategoride öğrencilerin verdikleri cevaplar üç boyutta toplanmıştır.

a) Bilgi Boyutu:

“Bilgi memleketi, bilgi dolu küp, ansiklopedi, fidan, bilgi deniz, hayatın bilgilerini saklandığı yer, çok iyi bilgi, dünya, bilgi kaynağı, hayattaki bilgilerin saklandığı bir sandık, ansiklopedi, bilgi deniz, bilgi kuşağı, , bilgi memleketi, fidan, hayatın bilgilerinin saklandığı yer, harita, öğretmen, dünya, roman, diploma, çok iyi bilgi” tanımlarını kullanarak, ders kitabına ilişkin öğrenci görüşleri bu boyutta toplanmıştır.

Bilgi memleketi, (C.K.2) *“çünkü pek çok bilgi var”*, bilgi dolu küp (C.E.6) *“içi bilgi dolu”*, ansiklopedi (C.E.7) *“her bilgiyi buluyorum”*, fidan (C.K.9) *“yeni yeni şeyler öğrenince topraktaki fidan su döktükçe gelişiyor ve büyüyor”*, bilgi deniz (B.E.4) , *“bizim yararlanacağımız birçok bilgi var, ben kitabımı çok seviyorum”*, hayatın bilgilerini saklandığı yer (C.E.27) *“bize birçok bilgi saklıyor”*, hayattaki bilgilerin saklandığı bir sandık (C.E.32) *“çünkü bize birçok bilgi veriyor”*, harita (C.K.14) *“harita gibi her şeyi söylüyor, gösteriyor, öğrenmemizi sağlıyor”*, öğretmen (A.K.11) *“içinde bir çok bilgi yer alıyor her şeyi öğretiyor”*, düzenli kitap, (B.K.1) *“bütün öğrenebileceğimiz bilgiler var, zevkli”*, bilgi bankası (B.K.11) *“önemli olduğu ve çok önemli hayatımızla ilgili pek çok şey öğreniyorum”*, bilgi kaynağı (D.K.12) *“içi bilgi küpü”*, çok iyi bilgi (B.E.12) *“sosyal bilgiler kitabımız bize doğru ve ileride ülkeye nasıl katkı sağlayacağımız sunduğu için seviyorum”*, bilgi kuşağı , *“içinde bütün her şey bütün bilgiler var”*, diploma (B.E.18.) *“içindeki bilgiler beni etkiliyor ve bir diplomaya çağrışım yapıyor”*, roman (A.K.4) *“bütün detaylara yer verilmiş”* , dünya (A.E.5) *“içinde dünya ya bedel şeyler yazıyor”* din kültürü (D.E.18) *“içinde dinle ilgili şeyler geçtiği için”*. Bu açıklamalardan bilgi kaynağı olarak ders kitabı hakkında olumlu bir yaklaşımda buldukları ve öğrencilerin bu bilgileri öğrenmekten hoşnut olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

b)Günlük Yaşam İle İlişkin Boyutu

Öğrencilerin sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin algılarının değerlendirildiği birinci kategorinin bu alt boyutunda kullanılan metaforlar, *sosyal hayat, sosyal hayatı düzenleyen kitap, kılavuz, hayat roman, haklarım*” dır

Sosyal hayat (D.E.23) “*içindekiler sosyal yaşama benziyor*”, sosyal hayatı düzenleyen kitap (D.E.4) “*sosyal bilgiler kitabı bize sosyal hayatta yaptıklarımız ve yapmamız gerekenleri anlatıyor*”, hayat romanı “*çünkü içinde hayatımızla ilgili şeyler var*”, hayat kitabı (A.E.20) “*benim yaşadığım olayların hepsi orada*””, kılavuz (B.E.9) “*bize sosyal yaşamı anlatan şeyleri içinde barındırıyor*”, haklarım (B.K.13) “*bilmediğim haklarımı kitaptan öğreniyorum*”,

Kullanılan ders kitabının, öğrenciler tarafından hayatla bağlantı kuran bir yaklaşım sergilediği algısı burada görülmektedir. Ancak direkt bilgi aktaran kitap ya da bilgiye ulaşmada birincil kaynak olma gibi bir algılamamanın daha baskın görülmektedir.

c) Geçmişle İlişki Boyutu:

Bu alt boyutta, kitaba ilişkin algılarını “*zamanda yolculuk, dünya, zamanın akışı, dünya tarih kitabı, tarih ansiklopedisi*”, metaforlarla ifade etmektedirler.

Zamanda yolculuk (C.K.19) “*eskileri öğreniyoruz*”, zamanın akışı (C.K.29) “*zamanı anlatıyor*”, dünya (C.K.1) “*dünya kitabım gibi bir yer*”, tarih kitabı (C.K.3) “*içinde tarih ile ilgili çok şey var*”, tarih ansiklopedisi (A.K.1), “*ünitelerin çoğu eski dönemleri anlatıyor, eski çağlardan konulardan bahsediyor*” açıklamalarını yapmışlardır.

Bu, boyuttan da anlaşıldığı gibi aslında bütün sosyal bilimler disiplinlerinin entegrasyonu olması gereken, derste tarih disiplinin biraz daha yoğun olduğudur.

d) Ekonomik Hayatla İlgili Boyutu

Ekonomi, (B.E.7) “*insanların yiyeceğini içeceğini nasıl besleniyor onu anlatıyor*”, Ekonomik davranışlara (D.E.20) “*ekonomik giderlerde vardır...*”, ekonomi” (A.E.6), ekonomi hakkında bilgiler öğrendiğim için”

Buradan, ekonomi disiplinine yer verildiği fikrine ulaşabiliriz.

2.Kategori: Sıkıcı Ya da Eğlenceli Bir Kitap Olarak Sosyal Bilgiler Kitabı

a) Eğlence Boyutu

“Macera kitabı, çiçek, resim defteri” metaforlar kitabın eğlenceli boyutunu oluşturmaktadır.

Macera kitabı (C.E.17) “*macera içeriyor, çiçek (B.E.21) “çiçek kadar güzel bir kitap”, resim defteri (D.K.9) “içinde çok resim var” arkadaş (B.K.5) “içinde çok güzel konular var dersi zevkle işliyoruz” açıklamalarını yapmışlardır. Bu ifadelerden öğrencilerin kitabı eğlenceli bir kaynak olduğu yönünde fikir bildirmişlerdir.*

b) Sıkıcılık Boyutu

Bu boyutta, “*çok sıkıcı bir roman, boş sayfalar,*” metaforları yer almaktadır.

Çok sıkıcı bir roman (C.K.8), “*her zaman kitabı okuyoruz*”, boş sayfalar (C.E.5) “*hiçbir şey anlamıyorum, anlayacağım şekilde yazılmamış hemen unutuyorum*”

3. Farklı Kaynaklara Yönlendirme Açısından

Bilgisayar (A.K.2) “*çünkü bazen bilgisayarda araştırmalar yapıyoruz,*” bu açıklamadan öğretmenin bazı konular için öğrencileri araştırmaya yönlendirdiği düşünülebilir.

4. Kategori: Rehber Olarak Ders Kitabı

Bu kategoriye, “*arkadaş ve yol*” metaforları alınmıştır.

Arkadaş (B.K.16) “*bana yardım ettiği için*”, yol (A.E.26) “*bizi aydınlığa götüren yola*”. Öğretmeni, öğrenciye yardım eden yol gösteren kişi olarak bu boyutta tanımlanmıştır.

6. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin “Sosyal Bilgiler ders kitabına” ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

3.Soru: *Sosyal bilgiler ders kitabını..... benzetiyorum.*

Tablo 6: 7. Sınıfların 3. Soruya Yönelik Kullandıkları Metaforlar

A Okulu			B Okulu			C Okulu			D Okulu		
Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%
Album	1	2,44	Anlatıcıya	1	4,76	Ansiklopedi	1	4,35	Bilim	1	3,45
Atlas	1	2,44	Ansiklopedi	4	19,05	Bilgi bahçesi	1	4,35	Din kültürüne	2	6,90
Bilgi Kitabı	3	7,32	Atlas	1	4,76	Çalışma kitabı	1	4,35	Gül	1	3,45
Bilgisayar	2	4,88	Film	1	4,76	Çanta Dolası Bilgi	1	4,35	Harita	2	6,90
Biyografi Kitabı	1	2,44	Günlük	1	4,76	Din Kültürü Kitabına	1	4,35	Hayat ansiklopedisi	4	13,79
Boş Kitap	1	2,44	Hayat	2	9,52	Dolap rafındaki düzenli eşyalara	1	4,35	Hikâye	3	10,34
Boyama Kitabı	1	2,44	Her şeye	1	4,76	Dünya	1	4,35	Osmanlı padişahlarına	1	3,45
Cinlere	1	2,44	Kahramanlığa	1	4,76	Hikâye	1	4,35	Resim dersi	1	3,45
Dünya	2	4,88	Matematik Kitabına	2	9,52	Küçük not defteri	1	4,35	Roman	1	3,45
Eski Çağlara	2	4,88	Müzik Kitabına	1	4,76	Kütüphane	1	4,35	Savaşlara	1	3,45
Günlük	1	2,44	Tarihe	3	14,29	Osmanlı Dev. Hayat Ansiklopedisi	1	4,35	Tarih kitabı	5	17,24
İç Açmayan	1	2,44	Tarihsel Ansiklopedi	2	9,52	Öykü	1	4,35	Tarihi eserleri anlatan kitaba	4	13,79
Not Defteri	1	2,44	Yüzyıllara	1	4,76	Roman	1	4,35	Test kitabına	1	3,45
Osmanlı Kitabı	3	7,32				Savaş Kaynağı	1	4,35	Vatandaşlık	2	6,90
Öğretmen	1	2,44				Sözlük	1	4,35			
Peçete	1	2,44				Tarih Ansiklopedisi	1	4,35			
Şeytan	1	2,44				Tarih kitabı	7	30,43			
Tarih Film	1	2,44									
Tarih Kitabı	14	34,15									
Ülke	2	4,88									
20	41	100	13	21	100	17	23	100	14	29	100

Tablo 6’da da görüldüğü gibi A okulundan 41 öğrenci 20, B okulundan, 21 öğrenci 13, C okulundan 23 öğrenci 17, D okulundan 29 öğrenci 14 metafor kullanmıştır. Bu metaforlar 5 kategori oluşturulmuştur.

1. Kategori: İçerik Bakımından Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

Tarih (C.K.53) “*tarihimiz ile ilgili her şey bu kitap içinde*”, Osmanlı kitabı *Osmanlı’nın geçmişi yazılı*, tarih ansiklopedisi (B.K.26) “*çinde hep tarih var*”, albüm (C.K.83) “*bir sürü padişahın resmi var*”, biyografi (C.K.66) “*bütün herkesin yaşadıklarını yaptıklarını anlatıyor*”, eski çağ (C.K.40) “”, tarih film (C.K.63) “*kitap aynı tarih filmi gibi*”, tarih (C.K.50) “*tarihle ilgili bir sürü bilgi var*”, yüzyıllara (B.E.24) “*eskiden neler yaşanmış hangi koşullarda yaşanmış söylüyor*”, kahramanlık (B.E.29) “*cumhuriyetteki kahramanlığımızı anlatıyor*” tarih kitabı (A.E.30) “*bizim soysal kitabımız çok cümleleri kapalı veriyor, öğretmenimizin anlattıkları ile daha güzel anlıyoruz*”, tarih ansiklopedisi (A.K.44) “*aynı ansiklopediler gibi anlatıyor*”, Osmanlı Devleti’nin Hayat Ansiklopedisine (A.K.55) “*Osmanlı Devletine dair her şey var*”, savaş kaynağı (A.K.60) “*sosyal bilgiler kitabında her zaman savaşlar anlatılıyor*”, dünya (A.K.62) “*çinde dünyada yaşanmış her şey var*”, öykü (A.E.63) “*kahramanlar var yaşanmış öyküler var. Geçmişte yaşayanlar var onun için*”, hikâye (D.K:50) “*hikâye gibi eskide*”, tarih kitabı (D.E.48) “*tarih, savaş ve olaylar var*”, tarihi eserleri anlatan kitaba (D.E.49) “*eskiden olup bitenleri anlatan bir kitap*”, Osmanlı padişahlarına (D.K.68) “*hep padişahların olduğu ülkede gibiyiz*”, savaşlara (D.K.69) “*konularda hep savaş var*”, test kitabına (D.K.75) “*birçok eski tarihi kişileri ve yerleri anlatıyor*”, hayat ansiklopedisi (D.E.55) “*çünkü eski şeyleri anlatıyor*”, vatandaşlık (D.E.67) “*olayları aynı*”, , roman (D.E.82) “*konular hikaye gibi*”. Anlatıcı (B.E.22) “*öğretmenimiz bize kitaptan anlatıyor*” hayat (B.K.47) “*her sayfasında ayrı bir olay var*”, bir film (B.E.28) “*gerçek olaylar var*”

2. Bilgi Kaynağı Olarak Sosyal Bilgiler Kitabı

Bilgi kitabı (C.K.49) “*çok sayıda bilgi var*”, bilgisayar (C.E.59) “*çinde her şey var*”, günlük (C.K.43) “*her şey yazılı*”, öğretmen (C.E.46) “*aynı bir öğretmen gibi*”, dünya (C.K.48) “*çinde her şey var*”, ansiklopedi (B.E.36) “*çinde her türlü bilgi var*”, her şey (B.K.31) “*çinde her bilgi var*”, dolap rafındaki düzenli eşyalara (A.K.29) “*do-*

laba düzenli yerleştirilen eşyalar hiçbir zaman yıpranmaz, kitaplara yerleştirilen bilgilerde öyle”, kütüphane (A.K.33) “*geçmişte olan olayları günümüze de tek bir kitapla ele almış*”, sözlük (A.K.31) “*ben her zaman sosyal bilgiler kitabımı açtığımda birde ödev araştırmam olduğunda bu kitapta buluyorum*”, çanta dolusu bilgi (A.K.38) “*o çantanın içinde bilgi verecek şeyler var*”, ansiklopedi (A.E.40) “*kitapta istenilen tüm veriler bulunuyor*”, bilgi bahçesi (A.K.46) “*içerisinde önemli konular var, bizim seviyemize uygun sözle olduğu için*”, bilim (D.E.53) “*bize hayat konularını öğretiyor*” gibi metaforlar kullanmışlardır.

3.Kategori: Sıkıcı Bir Kaynak Olarak Sosyal Bilgiler Kitabı

Boş kitap (C.K.38) “*çünkü bomboş*”, peçete (C.E.51) “*resmi, konusu anlatımı iyi değil, boş kitap*”, şeytan (C.E.52) “*hiç iyi, yazılmamış*”, cinler (C.K.42) “*saçma sapan şeyler var, sıkıcı zevksiz konular*”, din kültürü kitabına (A.K.36) “*iki kitapta küçük ve önemli bilgiler var*” gibi metaforlar kullanmışlardır.

Sosyal bilgiler ders kitabı genel olarak konularından dolayı bilgi aktarımın yoğun olduğu kitaplardır. Öğrencilerin bu kategoride, ders kitabını bilgi kaynağı olarak betimlemeleri bu sebepten kaynaklanabilir.

4.Kategori: Biçimsel Görünüş Bakımından

Atlas (C.E.54) “*haritalarla dolu*”, çalışma kitabı (A.E.28) “*sayfaları çok biraz küçük onun için*”, boyama kitabı (C.E.44) “*çok renkli*”, not defteri (A.E.47) “*hocamız ne işlerse bunu yazılıda soracağım not tutun diyor*”, küçük not defteri (İ.K.53) “*o kadar küçük olduğu için biraz not defterine benzetiyorum*”, gül (D.E.77) “*kitap kırmızı*”, harita (D.E.57) “*haritayla ilgili çok şey var*”, resim dersi (D.E.66) “*resim olduğu için*” gibi metaforlar kullanmışlardır.

5. Kategori: Biçimsel Açıdan Sosyal Bilgiler

Roman (A.K.32) “*içinde bize roman gibi çok şeyler vermiş, aynen roman kitabı gibi*”, hikâye (A.K.47) “*sosyal bilgiler kitabı içerisinde anlatılanlar mükemmel, aynı hikâye kitabında olduğu gibi eğlenceli*” gibi metaforlar kullanmışlardır.

7. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin “Sosyal bilgiler dersindeki sınıf ortamına” ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

Soru 4. Sosyal bilgiler dersindeki sınıf ortamını..... benzetiyorum.

Tablo 7: 6. Sınıfların 4. Soruya Yönelik Kullandıkları Metaforlar

A Okulu			B Okulu			C Okulu			D Okulu		
Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%
Dışarı	1	2,86	Asker	1	5,88	Akıllılık	1	5,56	Aile	6	21,43
Arnavat	1	2,86	Eğlence	1	5,88	Çiçek	2	11,11	Akıllı Bir Sınıf	1	3,57
Bakırköy	2	5,71	Ev	3	17,65	Çiçekli Bahçe	1	5,56	Eski Dönemlere	2	7,14
Bilgi	1	2,86	Sessizlik	5	29,41	Hayalet	1	5,56	Fen ve Tek. Der.	1	3,57
Cennet	2	5,71	Aile	1	5,88	İssız Ada	1	5,56	Film	1	3,57
Çalar Saat	3	8,57	Mahkeme	1	5,88	Kâğıt	1	5,56	Hababam	4	14,29
Çiçek	1	2,86	Kardeş	1	5,88	Kır	1	5,56	Kargaşa	1	3,57
Eski toplum ortamı	2	5,71	Sosyal Yaşam	1	5,88	Kuşların Ötüşü	1	5,56	Konser	1	3,57
Gül Bahçesi	1	2,86	Fen Dersine	2	11,76	Mutlu bir Aile	4	22,22	Kurs	1	3,57
Güzel Bir Yere	1	2,86	Sevimli	1	5,88	Orman	1	5,56	Kütüphane	1	3,57
Hababam	4	11,43				Sakin Ova	1	5,56	Savaş Alanı	3	10,71
Hapishane	1	2,86				Söyleşi	1	5,56	Sesli Ortam	1	3,57
Hayat	1	2,86				Tarih	1	5,56	Sıcak Bir Yuva	1	3,57
Kendime	1	2,86				Tarih adamlarına	1	5,56	Şakacı	1	3,57
Nehir	1	2,86							Şımarıklık	1	3,57
Neşeli	1	2,86							Tarihin Ordularına	1	3,57
Yaramaz çocuklara	10	28,57							Yarışma	1	3,57
18	35	100	10	17	100	14	18	100	17	28	100

Tablo 7’de verildiği gibi, A okulundan 35 öğrenci 18, B okulundan

17 öğrenci 10, C okulundan 18 öğrenci 14, D Okulundan 28 öğrenci 17 metafor kullanmıştır. Bu metaforlar 3 kategoride toplanmıştır. Toplam, 3 kategori oluşturulmuştur.

1. Kategori: Öğrencilerin Sergiledikleri Davranışlar Bakımından Sınıf Ortamı

a) Hareketli Sınıf Ortamı Boyutu

Kategorinin bu boyutunda, “*yaramaz çocuklar, Bakırköy, hapishane*”, metaforları gruplandırılmıştır

Yaramaz çocuklar (C.K.1) “*herkes çok şımarıyor*”, Bakırköy (C.K.9), “*arkadaşlarımız çok şımarıyor*”, hapishane (C.E.12) “*çok şımaran oluyor ve çok sıkıcı geçiyor*”, açıklamalarında bulunmuşlardır.

b) Gürültü Şikâyeti Olanlar Boyutu

Bu boyutu, “*çalar saat, hababam sınıfı, konuşma, dinlemeyen bir sınıf, dışarı, çok kötüye, savaş alanı, kargaşa, konser, savaş alanı*” metaforları oluşturmaktadır.

“Çalar saat (C.E.15) “*çok gürültü var*” hababam sınıfı (C.E.17) “*çok şımarıyoruz*” konuşma (C.E.18) “*sürekli konuşuluyor*” dinlenmeyen bir sınıf (C.K.25) “*sizi dinlemiyorlar*” dışarı (A.E.31) “*herkes bir ağızdan konuşuyor*”, arı kovanı (C.E.34) “*çok sesli*”, çok kötüye (C.E.35) “*herkes bağırıyor*” sesli ortam (D.E.20) “*çok ses oluyor*”, savaş alanına (D.K.21) “*herkesin ağzından bir ses çıkıyor*”, kargaşa (D.E.23) “*dersi hep kaynatıyorlar*”, konser (D.E.31) “*çok gürültü var*” savaş alanına (D.K.18) “*herkes parmak kaldırıyor gürültü çıkıyor*” gibi metaforlar kullanmaktadırlar.

2. Kategori: Ders Katılım Açısından Sosyal Bilgiler Dersi Sınıf Ortamı

a) Pasif Dinleyici Boyutu

Bu kategoride, sessizlik, sevimli, gül bahçesine, bir çiçek, beyaz güllere, bir ova, söyleşi, çiçek, kâğıt, kır, çiçekli bahçe, kâğıt, ıssız ada, ormana, kuşların ötüşü, hayalete, orman, sakın ova, kütüphane metaforları yer almaktadır.

Sessizlik (B.K.1) “*çok güzel işlendiği için*”, sevimli (B.E.4) “*çok güzel düzen ortamı*” gül bahçesine (C.E.7) “*bir çok kişi dersi iyi dinli-*

yor” bir çiçek (C.K.14) “sosyal bilgiler dersini işlerken çok iyi bir sınıf çiçek gibi duruyor” sessizlik (B.K.11) “öğretmenimi çok seviyorum, onu dinlemek istiyorum”, beyaz güllere (B.E.7) “sosyal bilgiler dersinde herkes çok sessiz...”, bir ova (B.K.14), “herkes çok sessiz ve sakin”, söyleşi (A.E.3), “çünkü bizim sınıf sessiz oluyor”, çiçek (A.E.9) “çünkü çok sessiz oluyor”, akıllılığa (A.E.10), “şırmıyoruz”, kağıt (A.K.11), “kağıt veya ona benzer cansız bir varlığa. Çünkü çok sessiz dinliyorlar”, kır (A.K.14), “sakin bir şekilde ders işleniyor”, çiçekli bahçe (A.K.17 “çok güzeldir”, ıssız ada (A.K.18) “sosyal dersinde ortam çok sessiz oluyor”, her derse (A.E.19) “hepsi sessiz geçtiği için”, ormana (A.K.23) “sessiz ve sakin çok güzel”, kuşların ötüşü (A.K.25) “çok güzel ortam oluyor”, hayalet (A.E.26) “çok az kişi katılıyor” sakin ova (A.K.4) “sınıfta bulunlar sessiz bir şekilde dinliyorlar”, kütüphaneye (D.E.16) “çok sessiz” akıllı bir sınıfa (D.E.4) “sınıfımız çok akıllı duruyor ve her şeyi çabuk anlıyor”, sıcak bir yuva (D.K.22) “öğretmenimiz ders anlatıyor, bize bilgiler veriyor. Bizde dersi dinliyoruz.”,

Yukarıdaki boyutta sınıftaki öğrencilerin pasif dinleyici konumun baskın olduğu görülmektedir. Öğretmenler tarafından, en çok başvurulan ders işleme yöntemi olarak anlatım yönteminin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, bizi, öğretmenlerin, halen geleneksel öğretim yaklaşımını sergilediği düşüncesine götürebilir. Ancak aynı sınıftan başka öğrenciler tarafından sınıfın gürültülü olduğu vurgulanmaktadır. Gürültülü ortam algısının C ve D Okulların da daha fazla vurgulandığı görülmektedir. Bu sonuç, bu okullardaki öğretmenlerin sınıf içindeki sergiledikleri davranışlarla açıklanabilir

b) Kullanılan Ders Anlatım Yöntemleri Boyutu

Bu boyutta, *hayat, mahkeme, fen bilgisi dersi, yarışma* metaforları, öğretmen tarafından kullanılan *soru-cevap, tartıma*, yöntemlerinin kullanıldığı sonucuna götürmektedir. Öğrenciler, *hayat* (C.E.32) “sınıfta konuşulup tartışılıyor”, *mahkeme* (B.K.13) “tartışılıyor sonuca varılıyor. Her şey biliniyor”, *fen bilgisi dersi* (B.E.10), “en çok bu iki derste parmak kaldırıyorum”, *yarışma* (D.E.2) “çünkü birçok sorular, konular, çözümler bu dersin içinde görebiliyorum”, *asker ortamı* (B.E.18) *her küme kendine ait bir görev alıp, gruplara ayrılıyor*” gibi ifadelerle açıklamalar getirmektedirler.

c) Sıcak Bir Ortam Boyutu

Bu boyutta, *aile, kardeş, sosyal yaşam, cennet, eğlenceli bir ortam, çalışkan sınıf, asker ortam* metaforlarına yer verilmiştir.

Aile (A.K.1), “*herkes çok mutlu. Sorunlar birlikte çözülüyor*”, kardeş (B.K.5), “*çünkü her şeyimizi paylaşıyoruz. Birbirimizi kayırıyoruz*”, aile (B.K.6) “*çünkü herkes bir birini anlayışla karşılıyor*”, sosyal yaşam (B.E.9) “*orası çok güzel bir ortam oluyor*”, cennet (C.K.4) “*çok güzel bir ders ve çok güzel geçiyor*”, eğlenceli bir ortam (B.K.15) “*öğretmenimiz zevkli ve eğlenceli bir ders anlatıyor*”, çalışkan sınıf (A.E.6), “*çok çalışıyoruz derslere*”, kurs (D.K.44) “*ders olunca daha güzel ve iyi anladığım için*”, bilgi (C.E.20) “*bilgilendiriyor*” nehir (C.K.2) “*sonsuz bilgilere bu nehirle varıyorum*” gibi metaforlar kullanılmışlardır.

3. Kategori: İşlenen Konuların Yoğunluğu Bakımından Sınıf Ortamı

Bu kategoride “*tarih adamlarına, eski dönemlere, eskine yaşamış olaylara, tarih ordularına*” metaforlarına yer verilmiştir.

Tarih adamlarına (A.E.8) “*tarih işleye işleye yanındakilerini bile tarih insanlarına benzetiyorum*”, eski dönemlere (D.K.9) “*genellikle eskileri işliyoruz*”, eski toplumlara (C.E.6) “*o anı yaşamış gibi oluyorum*”, eskine yaşamış olaylara (C.K.11) “*aynı gerçek olaylardaymış gibi yaşanırsa benzetiyorum*”, tarih ordularına (D.K.28) “*aynı tarihteki ordular gibi olduğumuz için*”, eve (B.E.20), “*çünkü okulda, aynı ortam konu hayatımızla ilgili*” gibi metaforlar kullanılmışlardır.

Bazı öğrenciler, sınıf ortamı boyutunu ders içeriği olarak algılamışlardır. Yine görüldüğü gibi tarih içerik anlayışı ön plandadır.

8. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin “Sosyal Bilgiler dersindeki sınıf ortamına” ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

4. Soru: *Sosyal bilgiler dersindeki sınıf ortamını..... benzetiyorum.*

Tablo 8: 7. Sınıfların 4. Soruya Yönelik Kullandıkları Metaforlar

A Okulu			B Okulu			C Okulu			D Okulu		
Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%
Çalışkan	3	7,32	Bayrağa	1	4,55	Aile	2	6,45	Dışarı	1	3,57
Dışarıdaki Ortama	2	4,88	Dışarıya	1	4,55	Düzen	1	3,23	Eğlenceye	2	7,14
Ev Ortamı	1	2,44	Eskiye	1	4,55	Eski Tarih	1	3,23	Güzele	2	7,14
Film	2	4,88	Hayalimdeki Ortama	1	4,55	Ev	3	9,68	Güzelliğe	1	3,57
Futbol	1	2,44	Her şeye	2	9,09	Gizli toplantı	1	3,23	Hababam sınıfına	1	3,57
Hababam sınıfına	3	7,32	İş Teknik Dersine	1	4,55	Huzur	1	3,23	Heyecana	1	3,57
Hamam	2	4,88	Kahvehane	1	4,55	Kum saati	1	3,23	Heyet	1	3,57
Hiçbir şey	3	7,32	Kardeşliğe	1	4,55	Kuş	1	3,23	İyi bir dinleyici	3	10,71
İyi Ortam	3	7,32	Kurtuluş Savaşına	1	4,55	Kütüphane	1	3,23	Kargaşaya	6	21,43
Koro	3	7,32	Mutluluğa	1	4,55	Meraklı Topluluk	1	3,23	Kütüphaneye	3	10,71
Kötüye	2	4,88	Müze	1	4,55	Millet	2	6,45	Oyun	1	3,57
Kudurma	1	2,44	Savaş Ortamına	1	4,55	Sakin bir orman	1	3,23	Pazaryeri	1	3,57
Kütüphane	1	2,44	Sessizliğe	6	27,27	Sessiz Dünya	1	3,23	Savaşa	1	3,57
Medrese	1	2,44	Tarihçilere	1	4,55	Seyirci	1	3,23	Sessiz sinemaya	1	3,57
Ordu	1	2,44	Üzülene	1	4,55	Sinema	2	6,45	Türkçeye	2	7,14
Osmanlı Devleti	2	4,88	Yeni Doğmuş Bebeğe	1	4,55	Söyleşi	1	3,23	Yardımlaşma	1	3,57
Parka	1	2,44				Şenlik	1	3,23			
Savaş	3	7,32				Tarih	1	3,23			
Sesli	2	4,88				Tarih Öğretmenine	1	3,23			
Sessiz Sınıf	1	2,44				Televizyon	1	3,23			
Tiyatro	1	2,44				Tiyatro	1	3,23			
Yarış Ortamı	2	4,88				Toplum	1	3,23			
						Türkçe	2	6,45			
						Vatandaşlık dersi	2	6,45			
22	41	100	16	22	100	24	31	100	17	28	100

Tablo 8’de görüldüğü gibi A okulundan 41 öğrenci 22, B okulundan 22 öğrenci 16, C okulundan 31 öğrenci 24 ve D okulundan 28 öğrenci 18 metafor kullanmıştır. Öğrencilerin kullandığı metaforlar 2 kategoride toplanmıştır.

1.Kategori: Sınıfta Öğrencilerin Sergiledikleri Davranışları Bakımından Sınıf Ortamı

a) Rahatsız Edici Davranışlar Bakımından Sınıf Ortamı

“Park, Hababam sınıfına, Dışarıdaki ortama, Ordu, Hamam, Futbol, Hiçbir şey, Ev ortamı, Kütüphane, Sesli, Kudurma, Kötü, Koro, Savaş, Kahvehaneye, Kargaşa, pazaryerine, oyun ortamı, toplum, Kötü” metaforları bu kategoride toplanmıştır.

Hababam sınıfına (C.K.65) *“onlar gibi gürültülü”*, dışarıdaki ortam (C.K.45) *“kimse dersi iyi dinlemiyor, arkadaşlar kendi aralarında konuşuyor çıkarıyorlar”*, ordu (C.K.48) *“sınıfta herkes konuşuyor, konuyu iyi anlayamıyorum”*, hamam (C.E.52) *“çok konuşuluyor”*, futbol (C.E.47) *“sınıfta herkes koşup oynuyor, maç gibi”*, kudurma (C.E.54) *“herkes şımarıyor”*, kötü (C.K.58) *“sınıf ortamı çok şımarık”*, koro (A.K.66) *“her kafadan bir ses”*, sesli (C.K.50) *“sınıfta çok ses çıkıyor”*, savaşa (A.E.69) *“herkes boğuşuyor”*, kahvehaneye (B.E.24) *“düzgün ders işlenilmiyor, kimse dersi dinlemiyor”*, kargaşa (D.E.47) *“kimse dersi iyi dinlemiyor”*, hababam (D. E.48) *“sınıfta bazı kişiler çok konuşuyor...”*, pazaryerine (D.K84) *“çok gürültü oluyor. Nasıl pazarda herkes pazarda bağıra bağıra bir şey satmak için.....”*, toplum (A.K.52) *“çok kişiyiz ve rahatız”*, oyun ortamı (D.K.70) *“herkes bir ağızdan konuşuyor. Oyun oynuyor”*, medrese (C.E.73) *“bazı öğrenciler gelip bir şey öğrenmiyorlar, ben onlara çok üzülüyorum, onların çalışmasını isterim”* gibi metaforlar kullanmışlardır.

b) Eğlenceli ve Katılımcı Sınıf Boyutu

Bu boyutta, film, mutluluk, tiyatro, çalışkan, her şeye, şenlik, güzele, Hayalimdeki ortam, gizli toplantı, kum saati şenlik, tiyatro meraklı topluluk, kuş, heyecan dinleyici ev ortamı, söyleşi, düzen, yarış, millet, yardımlaşma, metaforları bu kategoride toplanmıştır.

Film (C.K.55) *“çok heyecanlı ve bir film gibi güzel geçiyor”*, tiyatro (C.E.59) *“herkes kendine ait bir ortam içinde”*, mutluluk (B.E.23)

“hem ders yapıp hem de gülüyoruz”, kum saati (A.K.35) “onun kumu biriktikçe sınıftaki dersin heyecanı da artıyor”, çalışan (C.K.63) “bizler çalışan ve zeki öğrenciler olduğumuz için”, her şeye (B.K.31) “en güzel ders olduğu için ve herkes bu dersi dinlediği için”, şenlik (A.E.48) “o kadar hoca bana ve arkadaşlarıma şaka yaptığı için”, güzele (D.E.54) “her ders güzellik içindedir”, sinema (D.K.72) “sinema gibi sessiz”, kuş (A.K.60) “kuşlarda yemek ve sularını içtikten sonra sessizce uçup gidiyor”, meraklı topluluk (A.K.59) “sosyal bilgiler dersini öyle bir merakla ve güzel bir şekilde dinleyip işliyoruz”, heyecan (D.K.52) “heyecanlı geçiyor”, iyi ortam (C.E.64) “herkes uyumlu”, kardeşliğe (B.E.42) “kardeşçe dinliyoruz”, aile (A.E.30) “birbirimize aile gibi davranıyoruz ve birbirimizle çok iyi anlaşıyoruz, ev ortamı (C.E.44) “öğretmenimiz sanki babamız gibi”, dinleyici (D.K.65) “hem dinliyoruz hem de sorulara cevap veriyoruz”, televizyon (A.E.49) “televizyon programındaki gibi tartışmalar yapıyoruz”, yardımlaşma (D.K.71) “öğretmenimiz bir soru sorduğunda hepimiz yardımlaşarak cevaplıyoruz”, söyleşi (A.K.65) “sohbet havasında işlediğimiz için”, millet (A.E.40) “bulduğumuz ortam tam bir sahneye benziyor”, düzen (A.E.64) “öğretmenimiz çok güzel ders anlatıyor, arkadaşlar da sınıfın düzenini bozmuyor”, yarış ortamı (C.K.39) “sorulara cevap verebilmek için yarış yapıyoruz”, müze (B.K.37) “işlenince o ortam ve kitaplardaki resimler tıpkı bir müzeyi canlandırıyor, bizde inşa eden kişiler gibiyiz” gibi metaforlar kullanmışlardır.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşıldığı üzere öğrencilerin büyük çoğunluğu dersi eğlenceli bulmaktadır. Bu durum ders konularının ilgi çekici bulunmasından ya da ders öğretmenlerinin dersi eğlenceli bir hale getirmesinden kaynaklanabilir.

Ancak özellikle C ve D okullarındaki öğrenciler ders ortamının rahatsız oluşu konusunda görüş bildirmişlerdir. Bu durum dersin öğrencilerin öğrenme stillerinin göre yapılandırılmadığından ya da konuların öğrencilerin ilgisini çekmemesinden kaynaklanabilir.

b) Öğrenci Sergiledikleri Sakin Davranışlar

Sessizliğe (B.K.25) “sosyal öğretmeni olunca çıt çıkmıyor”, yeni doğmuş bebeğe (B.E.44) “sınıfımız derste çok sessiz”, seyirci (A.E.28) “çok olduğumuz için”, sinema (A.K.29) “herkes derin bir sessizlikle ve bütün ilgisiyle dersi dinliyor”, huzur (A.E.63) “sınıf çok sessiz”, “sos-

yal bilgiler dersi geldiğinde bizde sessizce durup öğretmenimiz bekliyoruz”, sakın bir orman (A.K.40) sınıf dersi dinleyince sakın bir ortam çıkıyor”, sessiz sinema (D.K.59) “öğretmen kimseyi konuşurmuyor” sessiz dünya (A.K.46) “ders ortamında öğrenciler konuşamayacak hale geliyorlar, çünkü onları çok etkiliyor” Türkçe (A.K.31) “sınıf çok akıllı duruyor, Türkçede de böyle” kütüphane (A.K.61) “sessizlik var, bilmediğimiz şeyleri görevliye soruyoruz, aynı şekilde öğretmenimize soruyoruz” gibi metaforlar kullanmışlardır.

Öğrencilerin bu şekilde bir yorum getirmesi öğretmenlerin sınıf yönetimi konusundaki davranışları ve ders işleminde kullanılan yöntemlerle alakalı olabilir.

2. Kategori: Ders Konuların Yoğunlaştığı

Kurtuluş Savaşı (B.E.22) “kendimi Kurtuluş savaşında gibi hissediyorum”, tarihçilere (B.K.26) “genellikle tarihçiler hakkında ders görüyoruz”, eskiye (B.E.28) “o tarihlerde neler yaşandığını öğreniyorum”, bayrağa (B.E.41) “Türkiye’nin kuruluşunu anlatıyor”, eski tarih (A.K.50) “eski tarihlerden o kadar çok bahsediyoruz ki kendimi o insanların yerine koyuyorum”, tarih (A.K.56) “arkadaşlarımın bazıları tarihle çok ilgileniyorlar”, Osmanlı Devleti (C.K.53) “Osmanlı dönemi anlatılırken biz de olayları yaşıyoruz”, vatandaşlık dersi (A.K.33) “hem haklarımız, hem yaşantımız, hem de sahip olduklarımızı anlatmış gibi” gibi metaforlar kullanmışlardır.

Bu kategoride öğrenciler sınıf ortamını ders işlenişi şeklinde algılamışlardır. Bu programda bilindiği gibi ders konuları tarih ve coğrafya disiplinlerinin ağırlıklı olmasından kaynaklanabilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Metaforlar, bireyin duygularını, düşüncelerini ve tutumlarını yansıtmaları bakımından önem taşırlar. Örneğin öğrencilerin dersler hakkındaki tutumlarını ortaya çıkarmak ve böylece derslerin yeterli, yetersiz ya da eksik yönlerinin görülmesini ve yeniden yapılandırılmasını sağlamak mümkün olabilir. Bu da metaforların değerlendirme aracı olarak kullanılmasını da sağlayabilir.

Uygulamanın yapıldığı yıl dolayısıyla çalışma grubunu oluşturan

6. sınıf öğrencileri 2005 Sosyal Bilgiler Programını görmekte iken, 7. sınıf öğrencileri 1998 Sosyal Bilgiler Programını görmektedir. İki farklı programın yansımalarını tespit etmek amacıyla farklı sınıf düzeyindeki öğrencilere sosyal bilgiler dersi ile ilgili genel sorular sorulmuştur.

Elde edilen bulgularda, sosyal bilgiler dersi her iki sınıf öğrencileri tarafından hemen hemen aynı şekilde algılanmıştır. Oysa 6. sınıflarda yeni öğretim programlarının uygulanmasına karşılık çalışmanın yapıldığı dönemde 7. sınıflarda 1998 Sosyal Bilgiler Programı uygulanmaktadır. Çalışmada öğrenciler 7. sınıfta sosyal bilgiler dersini genel olarak tarihle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Öğrencilerde bunun yansıması sosyal bilgiler dersini tarih ya da tarihle ilgili unsurlara benzetmek şeklinde olmuştur. Bunun nedeni 1998 Sosyal Bilgiler Programı konularının tarih ağırlıklı olmasına bağlanabilir. 2005 Sosyal Bilgiler Programında ise 7. sınıftaki kadar olmasa bile konularda tarih konularının ağırlıklı olduğu hissedilmektedir. Bunun yanı sıra sosyal bilimler disiplinlerinin de öğrenciler tarafından dile getirilmeye başladığı görülmektedir. Özellikle sosyal bilgiler dersini ekonomiye benzetilmesi sosyal bilgiler dersinde ekonomi konularının “Üretim Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı ile işlenmeye başlanmasının bir sonucu olarak kabul edilebilir.

Dersin öğretmenine yönelik geliştirilen metaforlarda öğrencilerin genel olarak sosyal bilgiler dersi öğretmenlerini sevdikleri söylenebilir. Çalışmada öğretmen metaforlarında görülen anne- baba metaforları, Çelikten’in (2006) ve Saban’ın (2004) çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Ayrıca 6. ve 7. sınıfların öğretmen metaforlarında, Saban’ın aynı çalışmasındaki öğretmen için olan “çiçek, bilgisayar, ansiklopedi, bilgisayar, kitap” metaforlarına benzerlikler görülmektedir. Genel olarak yapılan çalışmalarda öğretmene yönelik olumlu metaforlar görüldüğü söylenebilir.

Çalışmada iki farklı programın ders kitaplarına öğrencilerin bakışında farklılıklar hissedilmektedir. 6. sınıflar için ders kitabı bilgi yönüyle, günlük hayatla ilişkisi yönüyle, rehber olma yönüyle ilişkilendirilirken, 7. sınıflar ise ders kitabını genellikle tarih konuları, bilgi içeriği ve biçimsel görünüş bakımından dile getirmişlerdir. Bu doğrultuda yenilenen sosyal bilgiler programının hedeflerinin ders kitaplarına yansıması doğrultusunda olumlu bir etki bıraktığı söylenebilir.

Dikkat çeken bir başka konu dersin işlenişine yöneliktir. Sınıf or-

tamını çok sessiz bulan öğrenciler yanında sınıf ortamını çok gürültülü bulanlar da olmuştur. Öğrencilerden gelen bu çelişkili cevaplar bize halen klasik sosyal bilgiler ders işlenişinin devam ettiğini, yenilenen sosyal bilgiler programının da ders işleme yöntemlerinin klasik yöntemden kurtulmadığını, aktif öğrenme yöntemlerinin tam olarak yansıtılmadığını düşündürmektedir.

Çalışmanın geneli göz önünde tutulduğunda 2005 Sosyal Bilgiler Programının hedeflerinin, çalışmanın yapıldığı yıl dolayısıyla henüz tam yerleşmediği söylenebilir. Bu doğrultuda bu yöndeki çalışmaların sınıflar düzeyinde özellikle sosyal bilgiler dersi, dersin işleniş ve ders kitapları yönünde yapılması faydalı olacaktır. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın yenilenen vizyonu gereği ders işleme yöntemlerini geleneksel yöntemlerden kurtarması gerekmektedir. Ayrıca ders kitaplarının da öğrenme alanı anlayışı gereği sosyal bilimlerin disiplinleri ağırlığını ve günlük hayatla ilişkilendirme yönünü göz önüne alarak tekrar gözden geçirilmesi faydalı olacaktır.

Çalışmanın sonucunda öğrencilerin kullandığı metaforlar doğrultusunda genel olarak sosyal bilgiler dersine ilişkin olumlu bir tavır sergilendiği söylenebilir. 2005 yılında yenilenen sosyal bilgiler öğretimi programının yanı sıra uygulanan eski program dâhil öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik geliştirdikleri metaforların büyük bir çoğunluğunun olumlu yönde olması sosyal bilgiler dersinin sevilen bir ders olduğu görüşünü düşündürmektedir.

Kaynaklar

- ARSLAN, M. ve BAYRAKÇI, M. (2006). *Metaforik Düşünme ve Öğrenme Yaklaşımın Eğitim-Öğretim Açısından İncelenmesi. Milli Eğitim. Sayı:171. Yaz. (100–107). Ankara.*
- AYDIN. İ. H. (2006). *Bir Felsefi Metafor “Yolda Olmak”.* *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, VI (2006), Sayı: 4 (9–21).* <www.dinbilimleri.com/dergi/cilt6/sayi4/makale/aydin.pdf> internet adresinden 15 Mayıs 2007 tarihinde indirilmiştir.
- BALCI. A.(1999). *Metaforical Images Of School: School Perception Of Students, Teachers and Parents From Four Selected Schools (in Ankara).* Ph.D. Thesis. METU.
- BALCI. A. (2001). *Öğrenci, Öğretmen ve Velilerin Okul Kavramlaştırmaları: “Okul”un*

Metaforik Bir Analizi. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. 7-9 Haziran. III. Cilt. Bildiriler Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

ÇELİK TEN. M. (2006). *Kültür ve Öğretmen Metaforları. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dersi. Sayı:21. Yıl: 2006/2 (269-283).Ankara.*

SABAN. A. (2004). *Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Öğretmen” Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. Bahar. Sayı: 2(2). (131-155). Ankara.*

MARGERIT ve H and FOLEY. H. J. (1992). **Sensation and Perception.** Allyn and Bacon. Third Edition. USA.

MEB. (2005). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu** (Taslak Basımı). Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara.

YILDIRIM. A., Şimşek. H. (2005). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 5. Baskı.** Ankara: Seçkin Yayınları.